

V МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ І РЕАБІЛОЛОГІЇ «ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ»

10-11 жовтня 2019 р., м. Чернігів, Україна

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-3-2>

Анотація. 10-11 жовтня 2019 р. у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка відбувся V Міжнародний конгрес з спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі».

З вітальним словом до учасників конгресу звернулися: ректор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка М.О. Носко, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України В.І. Луговий, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування

Міністерства освіти і науки України А.Г. Шевцов, генеральний секретар Національної Асамблеї людей з інвалідністю України В.М. Назаренко, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України В.В. Засенко та інші науковці й освітяни.

Першого дня після привітання розпочалося пленарне засідання, на якому провідні науковці нашої країни мали змогу поділитися своїми останніми напрацюваннями з учасниками і гостями конгресу. Друга частина конгресу передбачала засідання по секціях залежно від професійних інтересів, а також напрямів практичної і наукової діяльності учасників. Завершили перший день роботи різноманітними майстер-класами.

На другий день окремі секції продовжили свою роботу, а інші учасники взяли участь у візних майстер-класах, які відбулися у Чернігівській комунальній установі «Інклюзивно-ресурсний центр № 1», Чернігівській загальноосвітній школі I-III ступенів № 30 і Чернігівському дошкільному навчальному закладі № 52 «Сонечко».

По закінченню V Міжнародного конгресу учасники мали змогу побувати на екскурсії легендарним містом Черніговом від вже легендарного екскурсовода Ервіна Мідена, а також послухати виступ капели бандуристів імені Остапа Вересая.

Ключові слова: міжнародний конгрес; діти з особливими потребами; концепція Нової української школи; раннє втручання; інклюзивне навчання.

10-11 жовтня 2019 р. відбувся **V Міжнародний конгрес з спеціальної педагогіки, психології і реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі»**, який свого часу започаткував і вже традиційно проводить Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України.

Щоразу цей захід проходить в одній із областей України. Цьогоріч учасники з'їхалися до м. Чернігова, оскільки співорганізатором і, власне, господарем, був Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Організаторами Конгресу виступили: Національна академія педагогічних наук України, Міністерство освіти і науки України, Інститут

спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка за підтримки Чернігівської обласної державної адміністрації, Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації, Національної асамблеї людей з інвалідністю України, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (м. Варшава, Республіка Польща), Полоцького державного університету (м. Новополюцьк, Республіка Білорусь) та ін.

Принципово важливою була підтримка й активна участь у роботі Конгресу низки громадських організацій і фондів, а також Центру слухової реабілітації «Аврора», Науково-виробничого підприємства «Вабос» та ін. І це не дивно, оскільки тематика і проблематика зібрання не залишає байдужих, адже йдеться про освіту і розвиток поки що найменш захищеної і вразливої категорії громадян України – осіб з особливими потребами.

Відкрили V Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі» – ректор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка М.О. Носко, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук В.І. Луговий, голова ради Благодійного фонду М.А. Порошенко, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування Міністерства освіти і науки України А.Г. Шевцов, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України В.В. Засенко.

Основною метою Конгресу стало обговорення стратегічних питань реформування освіти дітей з особливими потребами, окреслення нових законодавчо-правових орієнтирів, презентація інноваційних освітніх технологій роботи з особливими дітьми в загальноосвітньому просторі в контексті реалізації концепції Нової української школи.

Неабияку зацікавленість учасників зібрання викликала наукова доповідь А.Г. Шевцова й І.В. Чухрій (кандидат психологічних наук, доцент, докторантка) «Психологія соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату», в якій йшлося не лише про результати спеціально проведеного дослідження, але й про шляхи психологічної підтримки таких осіб.

Важливу інформацію (за відгуками учасників) і конкретні завдання, що потребують нагального

вирішення, було викладено у доповіді «Науково-методичне забезпечення освіти осіб з особливими потребами в умовах Нової української школи» (доповідач – Л.І. Прохоренко, заступник директора Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України). Адже саме на реалізацію концептуальних підходів Нової української школи покладаються неабиякі надії щодо реформування й оптимізації освітньої галузі, що, безумовно, стосується і системи освіти осіб з особливими потребами. І в цьому сенсі важливі і відповідальні завдання покладаються на Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України.

Викликали зацікавленість і доповіді: «Сучасний погляд на освіту дітей з порушеннями слуху: спеціальне та інклюзивне навчання» (доповідач – І.І. Чепчина, голова Центрального правління Українського товариства глухих), «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами: стан та оптимізація» (доповідач – О.В. Мамічева, декан факультету спеціальної освіти ДЗВО «Донбаський державний педагогічний університет»), «Значення нейрофізіологічного підходу для психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами» (доповідач – С.Д. Яковлева, завідувач кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету) та ін.

Вражає і розмаїття форм обговорення питань з означеної тематики: а це не лише секційна робота, але й проведення багатьох майстер-класів (у тому числі виїзних на базі Інклюзивно-ресурсного центру, закладів дошкільної і загаль-

ної середньої освіти), семінарів-практикумів, майстерень-рішень тощо.

Слід зазначити, що на Конгресі значну увагу було приділено не лише програмно-методичному забезпеченню процесу навчання і корекційно-розвивальному супроводу осіб з особливими освітніми потребами, але й психологічній складовій, зусилля з розроблення якої останнім часом помітно активізувалися. Водночас учасниками зібрання, наголошувалося на проблемах ранньої діагностики і ранньої допомоги, окремих аспектах дошкільного виховання таких дітей, недостатньому кадровому і технічному забезпеченні процесу навчання. Увага також акцентувалася на необхідності подальшого розроблення компетентнісно орієнтованих технологій, проблемах профільної школи та ін.

До дискусії долучились науковці Національної академії педагогічних наук України, представники провідних закладів вищої освіти України та зарубіжжя, працівники всіх обласних департаментів освіти, фахівці в галузі спеціальної, інклюзивної, загальної освіти, а також представники

громадських організацій, соціокультурної реабілітації і психолого-педагогічної підтримки дітей і дорослих, батьки дітей з інвалідністю, співробітники державних установ, що опікуються питаннями підтримки дітей і дорослих з інвалідністю, профільні студенти – загалом близько 500 осіб з України, Польщі, Словаччини, Білорусі.

Завершилася робота прийняттям резолюції, де окреслено бачення учасників Конгресу щодо шляхів розвитку галузі освіти осіб з особливими потребами і викладено конкретні пропозиції Міністерству освіти і науки України, Національній академії педагогічних наук України, закладам системи спеціальної та інклюзивної освіти, вирішення яких сприятиме оптимізації змістового, навчально-методичного і корекційно-розвивального наповнення процесу здобуття освіти особами з особливими потребами.

Щиро дякуємо усім, хто долучився до участі у роботі Конгресу, кому не байдужа доля дітей з особливими освітніми потребами!

ЗАСЕНКО В'ячеслав Васильович

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SPECIAL PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND REHABILITATION "CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN THE EDUCATIONAL SPACE"

October 10-11, 2019, Chernihiv, Ukraine

Viacheslav Zasenko

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Director, Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. On October 10-11, 2019 the 5th International Congress on Special Pedagogy, Psychology and Rehabilitation "Children with Special Needs in the Educational Space" was held at T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium". The congratulatory address was made to the participants of the congress by: Mykola Nosko, Rector, T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"; Volodymyr Lugovyi, First Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Andriy Shevtsov, Director of the Department of Personnel Certification and Licensing, Ministry of Education and Science of Ukraine; Victoria Nazarenko, General Secretary, National Assembly of People with Disabilities of Ukraine; Viacheslav Zasenko, Director, Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine and other researchers and educators.

On the first day after the greetings, a plenary meeting began, at which the leading scientists of our country had the opportunity to share their latest work with the participants and guests of the congress. The second part of the congress envisaged meeting in sections depending on professional interests, as well as directions of practical and scientific activity of participants. We have completed the first day of work with various workshops. On the second day, some sections continued their work, and other participants took part in on-site master classes held at the Chernihiv Municipal Institution "Inclusive and Resource Center No 1", Chernihiv Secondary School No 30 and Chernihiv Pre-school Education Institution No 52 "Sonechko". At the end of the 5th International Congress, participants had the opportunity to take a tour of the legendary city of Chernihiv from the already legendary tour guide Erwin Miden, as well as to hear a speech by the band of bandura players named after Ostop Veresay.

Key words: international congress; children with special needs; concept of the New Ukrainian School; early intervention; inclusive education.

Дата публікації: 23 грудня 2019 р.

РЕЗОЛЮЦІЯ
V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології
«ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ»
(10-11 жовтня 2019 р., м. Чернівці)

Учасники V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Діти з особливими потребами в освітньому просторі» – керівники і представники закладів вищої освіти України, наукових установ, загальної середньої освіти, спеціальних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів, інклюзивно-ресурсних центрів, громадських організацій та ін., обговоривши питання змісту і технологій навчання дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі в умовах інклюзії, психолого-педагогічного та корекційно-розвивального супроводів, ранньої діагностики та раннього втручання, ролі сім'ї і громадськості у процесі їх соціалізації, а також кадрового забезпечення системи освіти дітей з особливими потребами, дійшли таких висновків:

1. Актуальність тематики Конгресу обумовлена необхідністю реформ у сфері освіти дітей з особливими потребами, що спрямовано на їхню різнобічну підготовку до навчання, гармонійного розвитку й особистісного зростання, про що, власне, йдеться у концептуальних положеннях Нової української школи.

2. В Україні останнім часом у галузі освіти осіб з особливими потребами спостерігаються відчутні позитивні зрушення. Це стосується як організаційної, так і змістової складових. Зокрема:

- набула невинного розвитку система інклюзивного навчання (розроблено відповідні навчальні курси для закладів вищої освіти з підготовки асистента вчителя та ін.; розроблено програми з корекційно-розвивальної роботи, методичні посібники тощо; створюються інклюзивно-ресурсні центри);
- відбувається оптимізація діяльності спеціальних закладів освіти (навчально-реабілітаційних центрів, спеціальних шкіл);
- розроблено програмне (навчальні і корекційні програми) і навчально-методичне забезпечення для початкової і середньої ланок освіти дітей з особливими потребами;
- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу здійснюється на основі компетентнісного, особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів;
- розроблено типові освітні програми та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами;
- в основу підручникотворення закладено корекційно-розвивальну складову;
- використовуються інноваційні підходи при забезпеченні психолого-педагогічного й корекційно-розвивального супроводів всіх категорій учнів з особливими освітніми потребами;
- вперше здійснено методичне забезпечення з навчання і вивчення української жестової мови учнів з порушеннями слуху;
- завершується забезпечення осіб із порушеннями зору підручниками, навчальними посібниками, надрукованими шрифтом Брайля й укрупненим шрифтом та ін.;
- на фоні традиційної тісної співпраці Міністерства освіти і науки України і Національної академії педагогічних наук України зміцніли зв'язки і зкоординованість дій практичних працівників, громадських організацій і батьківської спільноти.

3. Втім, існує ціла низка нерозв'язаних проблем, які мають як загальнодержавне, так і локальне коріння і, безумовно, заслуговують на вивчення і нагальне вирішення. Йдеться про:

- раннє виявлення і корекційний вплив на дітей з особливими потребами, що має підкріпитися введенням відповідного рівня формальної освіти;
- розроблення та застосування психодіагностичного інструментарію та корекційно-розвивальних програм у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, які, зазвичай, потребують адаптації і модифікації відповідно до індивідуальних особливостей дитини;
- соціально-педагогічний патронат, що забезпечує взаємодію закладів освіти, сім'ї і суспільства у навчанні дітей з особливими освітніми потребами;
- створення відповідних умов для осіб з особливими освітніми потребами при незалежному оцінюванні (сурдопереклад, шрифт Брайля та ін.);
- організаційні умови здобуття особами з особливими потребами професійної освіти;
- певну невідповідність стану навчально-методичного забезпечення реальним потребам спеціальних та інклюзивних закладів освіти стосовно окремих категорій учнів з особливими потребами (діти з порушеннями аутистичного спектра, з комбінованими порушеннями), що пов'язано зі стрімким

зростанням потоків інформації, яке характерне для сучасного суспільства, й позначається, перш за все, у диференціації та спеціалізації підручників та інших навчально-методичних матеріалів;

- рівень технічного забезпечення освітнього процесу у спеціальних та інклюзивних закладах освіти;
- розрив між нормативно-законодавчою базою, яка передбачає окремі гарантії, пільги та соціальний захист осіб із особливими потребами при здобутті ними середньої (вищої) освіти, та реаліями, з якими ці особи стикаються, переступивши поріг закладів освіти;
- відсутність законодавчого закріплення механізмів контролю за дотриманням закладами освіти законодавства щодо осіб з особливими потребами, зокрема у питаннях доступності до відповідної інфраструктури та розвитку навчально-методичного забезпечення, що є певною перепорою на шляху реалізації їхніх прав при здобутті середньої (вищої) освіти.
- питання соціального забезпечення осіб із особливими потребами, які не повністю врегульовано чинним законодавством, або ж його норми мають суперечливий характер, що ускладнює забезпечення рівності умов надання освітніх послуг та ін.

Учасниками Конгресу у процесі обговорення сформульовано такі **пропозиції**:

Кабінету Міністрів України

- сприяти удосконаленню законодавчої і нормативно-правової баз з метою оптимізації функціонування системи освіти осіб з особливими потребами, забезпечення безбар'єрного доступу для них до якісної освіти впродовж усього життя (lifelong education).

Міністерству освіти і науки України

- Розробити нормативи чисельності асистентів, сурдоперекладачів та інших фахівців з метою створення умов для осіб із особливими освітніми потребами, закріпивши ці посади у штатному розписі закладів освіти та передбачивши кошти відповідно до цих нормативів.
- Створити при навчально-методичних відділах закладів вищої освіти, закладах професійної (професійно-технічної) освіти навчально-методичні підрозділи для супроводу осіб з особливими потребами, які виконуватимуть такі функції: супровід осіб з особливими потребами з метою диференціації й індивідуалізації процесу навчання; проведення навчально-методичного й наукового супроводу навчальних програм із різних дисциплін.
- Сприяти забезпеченню осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами.
- Сприяти розробленню аудіовізуальних засобів навчання, виданню електронних, друкованих, аудіо-візуальних форматів спеціальної навчально-методичної літератури для осіб з особливими потребами.
- Сприяти мережевій взаємодії методичних служб освітніх округів, районних (міських) методичних кабінетів (центрів) з інклюзивно-ресурсними центрами, науковими установами і закладами вищої освіти у зв'язку з орієнтацією на нові види послуг у сфері інклюзивного навчання (інформаційні, моніторингові, навчальне консультування тощо).
- Сприяти інформаційному забезпеченню праці педагога, який працює в інклюзивному класі (електронні банки та бази даних).
- Сприяти поширенню досвіду роботи фахівців (розміщення в електронному вигляді на вебсайті Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»).

Національній академії педагогічних наук України

- Продовжити розроблення навчально-методичного забезпечення процесу здобуття освіти особам з особливими потребами в умовах спеціальних і інклюзивних закладів освіти.
- Розробити механізми надання психологічної підтримки особам із особливими освітніми потребами під час їхнього навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної) і вищої освіти.
- Розробити альтернативні вітчизняні методики діагностики та розвитку осіб з особливими освітніми потребами.
- Розробити дистанційні програми навчання для учнів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.

Учасники конгресу